

Älä jätä minua

Anna Tiitta

Älä jätä minua

Älä jätä minua

Anna Tiitta

©2018 Anna Tiitta

Päällys ja taitto: Anna Tiitta

Kansikuvan maalaus ©2008 Karoliina Viskari

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-800-117-1

*Kun on usva noussut, sade juuri mennyt
ja kun kylmä tuuli käy poikki nummien.
Voin kuulla rakkahan äänen
se menneisyydestä kuiskaa kahlehtien:*

Johnny, remember me

Lyrics: John Leyton, suom. Sauvo Puhtila

älä jätä

Elli seisoo Honkanummen hautausmaalla ja palelee. Hänen käsivarrellaan nuokkuu kuumuudesta viisitoista keltaista ruusua. On heinäkuun viimeinen päivä.

Elli on mustissa hansikkaita myöten.

Toiset ovat jo lähteneet surutaloon, Elli on jäänyt yksin haudalle ja puhuu Enolle mielessään.

Minä muistan ne törmäpääskyt. Olen joka kevät ajatellut pesäkoloja soramontun yläreunassa, onkohan niitä vielä?

Senkin muistan, että sanoit minua Madagaskarin prinsessaksi, mutta melkein liian myöhään oivalsin, mitä olit sillä tarkoittanut.

Vasta Elinan kasvamisen myötä olen ymmärtänyt, että erilaiselta näyttävä kiharatukkainen tyttö voi olla mitä tahansa, sehän riippuu vain siitä, miten itseään katsoo.

Aurinko kirvelee silmiä ja Elli vetää hatunlierin varjostaan kasvojaan. Nopeat tuulenpyörteet nostavat maasta hieinoa hiekkaa ja Elli ajattelee, että saisi jo sataa. On ollut liian kuiva kesä.

Viime vuosina olen alkanut suhtautua itseeni armollisemmin, enkä odota enää toisten hyväksyntää sille, että olen ole-massa. Se minua vain joskus surettaa, että turhan tavoitteluun kului liian paljon aikaa.

Olisi pitänyt tavoitella tuulta.

Kun minulla on paha mieli ja niin liian usein on, muistelen miten hersyvästi nauroit, kun halusin kaikessa matkia serkkupoikaa. Yritin jopa pissiä seisaaltani, mutta kastelin vain kinttuni. Syljin sentään pidemmälle, vaikka Vännillä oli rako etuhampaiden välissä.

Vänni. Elli vavahtaa.

Varpuset sirkuttavat keltaisissa pensaissa hiekkakäytävän laidoilla. Ne pyrähtelevät läheisiin lehtikuusiin ja palaavat takaisin pensaisiin.

Lumi on jo peittänyt kukat laaksoissa. Elli muistaa huu-liharppujouluun. Kielellä kirvelee väkevä sinappi, korvissa alkavat kilistä enkelikellot ja hän ravistaa päätään.

Itku on ihan kurkunpäässä, mutta ei pääse ulos.

Ei äiti minun lapsuudestani ole paljoakaan kertonut. Siskosta se vain aina puhuu. Marja sitä. Marja tätä. Äiti hokee miten Marja on hyvä laulaja, vaikka on huonokuuloinen, ja harmittelee, ettei se halunnut oppikouluun.

Äidin mielestä siskosta olisi voinut tulla vaikka mitä. Nyt se vain kiertää tanssilavoja ylitorniolaisen orkesterinsa kanssa ja laulaa Väylänvarren Naiskuorossa, mutta elää sentään leveästi rautakauppiaan rouvana Mataarengissa.

Elliiä alkaa äkkiä naurattaa.

Muistatko miten yritin joskus laulaa? Isänpuolen verenperimästäni huolimatta, en ole kummoinenkaan satakieli. Lau-lan kyllä suurin piirtein nuotilleen, mutta veisaan niin virret kuin laulutkin samaan tahtiin.

Tanssia sentään osaan. Pysyn hyvin rytmissä ja muistan lopun ikääni miten opetit minut tanssimaan tangot, valssit ja foksit, kun radiossa soivat Lauantain toivotut.

Minä sain ulkomuodon, Marja äänen, mutta sitä en ole sillä koskaan kadehtinut, äitiä vain, Elli sanoo ja säikähtää, kun selkeä kuva pian seitsemänkymmentä täyttävän äidin haurastumisesta ja tulevasta kuolemasta nousee mieleen.

Lapsena toki kadehdin siskolta isääkin, hän jatkaa silti sinnikkäästi. Vieläkin ahdistun, kun muistan miten se nosti Marjan polvelleen ja opetti laulamaan Orpopojan valssia, vaikka sisko ei osannut vielä edes ärrää sanoa.

Isä? Elli hätkähtää ja ravistaa päätään. En ajattele isää tänään. Enkä äitiä. Ajattelen vain Enoa. Muita ajattelen joskus toiste.

Kun kuulin kuolemastasi, lähdin äidin luo. Hän istui itkemättä ja sanoi töksähtäen, että olit pitkään ollut hänelle tuki ja turva.

Ennen kuin... äiti katkaisi puheensa kesken lauseen.

Ennen kuin mitä, kysyin ihmeissäni.

Anna olla, olet aina kysellyt liikaa, hän tokaisi ja polkaisi keinutuolin vauhtiin.

Kuuntelin jalaksen tuttua lonksahtelua ja yritin nähdä äidin silmät, mutta hän käänsi päänsä ikkunaan. Huomasin, että hän ei enää värjää hiuksiaan ja jäin miettimän, milloin me oikein ollaan viimeksi tavattu.

Kun kysyin, palataanko Helsingistä makuuvaunussa, vai varaanko hotellihuoneen, että ei tarvitse yöllä matkustaa, äiti ei ensin vastannut. Kun kysyin uudelleen, hän vastasi niin ohuella äänellä, että juuri ja juuri kuulin.

En lähde hautajaisiin, saat mennä Marjan kanssa.

Ei! Sitten menen mieluummin yksin, melkein huusin.

En halunnut Marjaa mukaan, mitä se täällä?

Orivesi – Jämsä
Rataosaa rakennettiin vuosina 1939 – 1950

Piironginlaatikko

Elli aloitti matkansa maailmalle syntymällä ennen aikojaan. Äiti ei ollut vielä tehnyt lapselle petiä valmiiksi, kun tyttö jo ilmestyi pappansa käsiin. Eno oli lähtenyt polkupyörällä hakemaan Oinosen Helmiä, joka ennätti juuri ja juuri katkaisemaan napanuoran.

Pappa sijasi lapselle vuoteen talonpoikaista perua olevan ruskean piirongin ylimpään laatikkoon ja lupasi pitää työstä huolta niin kauan kuin elää.

Mie lähen hakemaan matikkaverkot jäänlähön alta ja nukun jonku yön kalamökillä, ettei tartte kuunnella ko Elli kitisee, Eno sanoi ja haki eteisen komerosta reppunsa.

Ei Elli kitise, Annikki naurahti, ja niin lapsi oli saanut nimen.

Otan vähän leipää ja voita. Eno taitteli villapaitaa reppuun ja kysyi onko sitä Antti-sedän lähettämää Gevaliaa vielä jäljellä?

On sitä. Ja uutta tulee, ko mie vain ennätän laittaa Antille rahaa. Sokeri on vissiin vähissä?

Annikki huomasi, että kätilön kasvoille nousi tietävä ilme.

Ennättäskös se isä laittaa meille kahvia? Pannussa on valmiina kuumaa vettä, Annikki katsahti pappaa ja yritti istumaan. Kätilölle hän sanoi, että isän sukulaiset lähettävät meille ruotsinkahvia pohjoisesta, se on siellä halvempaa.

Eikä vissiin kortilla, kätilö ajatteli.

Pappa haki eteisen komerosta kahvipaketin ja jätti sen tuolille kätilön laukun viereen. Eno siirsi pannun kesemmälle, lisäsi hellaan puita ja lähti kätilön käskystä hakemaan saunalta lämmintä vettä.

Lapsarka. Salassa siinnyt ja melkein syntynytkin, Oinoska moitti ja kysyi, onko missä kapalovaatetta?

Piirongissa on, Annikki sanoi ja pyysi vettä. Suuta kuivaa.

Eno seisoj ovella höyryävän vesiämpärin kanssa ja kysyi, mihin se laitetaan.

Vie vaikka hellan kulmalle, pysyy lämpimänä, kättilö sanoi ja haki pyyhkeen piironginlaatikosta. Hän kauhaisi ämpäristä vettä pesuvatiin ja lisäsi tilkan kylmää. Kokeili vielä kyynäpäällä veden lämpötilaa, ennen kuin alkoi pestä lasta.

Ei teidän ole soveliasta täällä ketään arvostella, hoitakaa vain nyt lapsi kuntoon ja kirjoittakaa se syntymätodistus, pappi puhui kirjakieltä niin kuin aina suuttuessaan.

Oinoska vilkaisi pappaa, mittasi ja punnitsi itkua aloittelevan Ellin ja kääräisi lapsen tottuneesti kapaloon. Hän kirjoitti lomakkeeseen: *Tyttö. Pituus 42 sm, paino 2,4 kg*, ja sanoi varovasti, että ei tästä hänelle kannata vihotella.

Mutta lastenvalvojalle minun pitää tämä ilmoittaa.

Ei tarvitse, pappi kielsi. Me hoidamme asiat itse. On tottu niin.

Ennenaikasesta syntymästä huolimatta lapsi näyttää terveeltä, kättilö sanoi ja lisäsi syntymätodistukseen, että *lapsi on ponteva*. Tässäkö te kaikki asutte? Poikakin?

Jokunen aika vielä, pappi oli jo helytmässä.

Mikä hoppu se Ellille maailmaan tuli? Eno ihmetteli. Olishan tänne kerinny myöhemminkin.

Joskus lapset vain tulevat ennen aikojaan, kättilö naurahti. Hän katsoi Annikkia ja kysyi mikä laitetaan isän nimeksi?

Pennasen Valto se on, Akusti murahti, kun tytär ei heti vastannut. Vien sen käräjille, jos ei myönnä tekoaan.

Ei tarvi laittaa mitään, Annikki kuiskasi voipuneena hetekan pohjalta. Mie huolehin lapsesta.

Ruokot se ainaki saapi maksaa, pappi puhui tiukkaan sävyyn. Käyn siitä Allanan luona puhumassa.

Puhu Saimin kanssa. Se on tiukempi, Eno sanoi.

Hän vei pakatun repun rappusille ja sanoi ovelta, että jääpuikot sulavat jo räystäältä ihan silmissä.

Elli se toi meille aikasen kevään, hän naurahti.

Turha on viiä tyttöä hätäkasteelle, kyllä se tästä eloon jää, pappa sanoi hiljaa Annikille ja ajatteli hengessään, että jumalaa ei ole. Tai jos on, se iskee kuin ukonvaaja minne sattuu, eikä tee valintaa tarpeellisten ja tarpeettomien välillä.

Akusti muisti liian nuorena kuollutta vaimoaan ja nosti kapaloidun lapsen pöydältä äitinsä syliin.

Jos sillä on jo nälkä, hän sanoi ja lähti ulos.

Menikö matrassi piloille, kätilö kysyi. Hän kietaisi jälkeiset tiukasti sellofaaniin ja sanoi vievänsä tohtorille tarkistettavaksi.

Ei mennyt, kun keksittiin levittää vanha vakstuuki lakanan alle, Annikki sanoi ja käski Enon laittaa kupit pöytään.

Nisua ei nyt ole, ruisleipää on ja voita, hän katsoi anteeksipyytävästi kätilöä.

Kahvipannun nokasta purskahti vettä. Eno nosti sen syrjemälle, lisäsi reilusti aamulla jauhettua Gevaliaa ja siirsi hel-lankulmalle hautumaan. Hän istui jakkaralle Annikin sängyn viereen ja silitti sormenpäällä Ellin poskea.

Voi pikkusta. Sillä on sormet ja kaikki, ihan on valmis ihminen. Miten tuommosta uskaltaa ees syliin ottaa.

Ellin suu hamusi Enon sormeaa.

Ei lapset säry, kätilö sanoi. Ne on lujempia kuin uskotaan.

Annikki tarjosi lapselle rintaa. Elli avasi silmänsä ja katsoi jonnekin, minne toiset eivät nähneet, kitisi hetken ja yritti sitten tarmokkaasti imeä. Maitoa ei vielä tullut, mutta Annikin kohtua alkoi uudelleen poltella ja verta valahti lakanalle.

Ei mitään hätää, kätilö sanoi. Hän haki laukustaan uuden pinkan selstoffia ja käski Annikin pysytellä makuulla.

Kohta asettuu. Maitoakin alkaa pian nousta, siihen auttaa, kun juot paljon kahvia ja vettä. Kotikalja on parasta, tai kauppan pilsneri.

Lapselle voit aluksi antaa keitettyä sokerivettä lusikalla, jos tuttipulloa ei ole. Tulen huomenna käymään ja kysyn terveyssisarta mukaan. Tuodaan samalla neuvolasta se äitiyspakkaus, että lapsi saa vaatetta ja paremman petin.

Hän vilkaisi punaista kahvipakettia ja ajatteli, että jopa on anteliasta, kokonaista puoli kiloa!

Älä jätä minua on fiktiivinen kertomus radanrakentajista ja heidän lapsistaan. Se kertoo Ellistä ja Vännistä ja valottaa välähdyksinä kolmen sukupolven tarinaa.

Perheet joutuivat vaihtamaan asuinpaikkaa sitä mukaa, kun rataosuudet valmistuivat, eikä vastaanotto uudessa paikassa ollut aina mukava.

Lapsia kiusattiin koulussa ja vierailta murrealueilta muuttaneita pilkattiin. Aikuiset saivat kuulla olevansa maattomia kiertolaisia, eikä ystävystyminen paikkakuntalaisten kanssa ollut helppoa.

Radanrakentajat asuivat siirrettävissä parakeissa. Pysyvää kotia ei ollut ja lapset oppivat nopeasti, että oli parempi olla kiintymättä mihinkään, silloin lähteminen sattui vähemmän.

Tunne siitä, että ei ollut mistään kotoisin, teki lasten elämästä yksinäistä ja vaikutti myös heidän nuoruuteensa. Rakastua ei uskaltanut ja menettämisen pelko vaikeutti ihmissuhteiden muodostamista vielä aikuisena.

Kaikesta huolimatta suurin osa lapsista selviytyi, Elli ja Vänni sukuuhteidensa ansiosta, mutta osa vain sen vuoksi, että oli pakko.

9 789528 001171